

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”**

**Харків
2015**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”

(галузь знань 08 “Право”,
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень,
спеціальність 081 “Право”)

для студентів IV курсу денної форми навчання
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 10 від 22.05.2015 р.)*

Харків
2015

Програма навчальної дисципліни “Судове право” (галузь знань 08 “Право”, перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, спеціальність 081 “Право”) для студентів IV курсу денної форми навчання Інституту підготовки кадрів для органів юстиції / уклад.: Л. М. Москвич, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін. – Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. – 12 с.

У к л а д а ч і: Л. М. Москвич,
І. В. Назаров,
О. М. Овчаренко,
І. В. Юревич,
Я. О. Ковальова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 8 від 15.09.2015 р.)*

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Судове право” розроблена з метою системного викладання основних теоретичних положень, що стосуються організації та функціонування органів судової влади, визначення видів і змісту актів суду, а також базових понять судової процедури, з’ясування нормативного матеріалу, який регулює правовідносини, що складаються у сфері судочинства. Джерелами “Судового права” є міжнародні акти щодо стандартів організації й функціонування суду, акти національного законодавства, наукова та навчально-методична література з відповідних питань.

У результаті опанування знаннями, що викладаються в курсі цієї дисципліни, студенти повинні

знати:

- основні поняття судового права, його предмет та джерельну базу;
- основи теорії судової процедури;
- сутність та поняття судової влади, її характерні ознаки, завдання та функції;
- значення принципів організації та діяльності судової влади;

уміти:

- правильно тлумачити та застосовувати нормативно-правові акти щодо організації та діяльності судових органів у вирішенні практичних ситуацій;
- вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів щодо організації та діяльності судових органів.

1. Судове право : предмет, метод, принципи

Гене́за концепції судового права. Формування правових ідей про судове право у XIX – XX ст. Предмет, система і завдання навчальної дисципліни "Судове право". Співвідношення навчальної дисципліни "Судове право" з іншими юридичними дисциплінами. Взаємозв'язок судового права з іншими галузями права. Методологія дослідження судового права. Основні поняття навчального курсу "Судове право". Співвідношення судової влади і судового права. Принципи судового права. Поняття, характерні ознаки та види судово-правових відносин.

2. Джерела судового права

Поняття і класифікація джерел судового права. Міжнародно-правові акти як джерела судового права. Судова політика як результат діяльності органів судової влади.

Акти органів судової влади: поняття, види і основні ознаки. Рішення місцевих судів: види і порядок набуття чинності. Рішення апеляційних судів. Рішення вищих спеціалізованих судів. Акти Верховного Суду України. Акти Конституційного Суду України.

Акти міжнародних судових установ як джерела судового права. Порядок виконання і застосування практики Європейського суду з прав людини.

Акти судового правозастосування як джерело права в Україні, їх теоретичне і прикладне значення. Роль постанов Пленуму вищих спеціалізованих судів і Пленуму Верховного Суду України в процесі правозастосування.

3. Суб'єкти судового права

Поняття, види і характерні ознаки суб'єктів судового права. Суд як основний суб'єкт судового права. Суддя як суб'єкт судового права. Вища кваліфікаційна комісія суддів України як суб'єкт судового права. Національна школа суддів як суб'єкт судового права. Органи суддівського самоврядування як суб'єкти

судового права. Громадяни як суб'єкти судового права. Держава як учасник судових правовідносин.

4. Судова влада

Судова влада в системі поділу державної влади. Поняття та характерні ознаки судової влади. Основні завдання судової влади. Форми реалізації судової влади. Судочинство як основна форма реалізації судової влади. Поняття, класифікація та характеристика функцій судової влади. Правосуддя: поняття та сутність. Судовий конституційний контроль. Судовий контроль на досудовому слідстві. Судовий контроль за діяльністю органів виконавчої влади.

5. Принципи судової влади

Поняття, система та значення принципів судової влади. Класифікація принципів судової влади. Основоположні принципи судової влади. Верховенство права і законність як основа судового правозастосування. Справедливість як загально визнаний стандарт функціонування судової влади. Рівність осіб перед законом і судом. Принцип правової визначеності. Паритетність, здійснення судової влади тільки судом, незалежність, доступність, повнота, самостійність, безсторонність і процедурність як інституціональні принципи судової влади.

Організаційні (судоустрійні) принципи судової влади: єдність судової системи і статусу суддів, територіальність, спеціалізація, інстанційність, незалежність, недоторканність, незмінюваність і професіоналізм суддів.

Функціональні принципи судової влади: державна мова судочинства, відкритість судочинства, рівність сторін, презумпція невинуватості, забезпечення права на захист, право на оскарження судового рішення і обов'язковість судового рішення. Змагальність як модель судового провадження. Розумний строк судового розгляду. Публічність як вихідна засада судового провадження. Участь народу у здійсненні судочинства (народні засідателі й суд присяжних). Гласність судового процесу та його повне

фіксування технічними засобами. Державна мова судочинства та діловодства у судах. Колегіальний і одноособовий розгляд справ судом. Забезпечення права особи на правову допомогу в судовому процесі. Апеляційне і касаційне оскарження рішення суду. Обов'язковість і вмотивованість судових рішень.

6. Судова система

Поняття та види судових систем. Ознаки судових систем. Принципи побудови судових систем. Порівняльно-правовий аналіз моделей судових систем світу. Особливості організації судових систем в романо-германській та англо-американських правових системах. Особливості побудови судових систем в унітарних та федеративних державах. Міжнародні стандарти організації і функціонування судових систем.

Становлення судової системи України та її реформування відповідно до європейських стандартів. Ознаки та загальна характеристика судової системи України. Принципи побудови судової системи України. Гілки судової системи України. Рівні судової системи України. Поняття та види судових інстанцій. Порядок та підстави утворення та ліквідації судів. Визначення кількості суддів у судах. Порядок призначення на адміністративні посади у судах. Види, компетенція та склад місцевих судів. Види, компетенція та склад апеляційних судів. Види, компетенція та склад вищих спеціалізованих судів. Пленум вищого спеціалізованого суду: порядок роботи, склад і повноваження.

Правовий статус Верховного Суду України як найвищого судового органу. Судові палати та Пленум ВСУ: склад та повноваження.

Компетенція, структура та порядок формування Конституційного Суду України. Принципи його діяльності.

7. Формування суддівського корпусу в Україні

Світові моделі підготовки та призначення суддів.

Законодавчі вимоги до кандидатів на посади суддів. Несумісність посади судді з іншими видами державної та по-

літичної діяльності. Вимоги Кодексу суддівської етики в системі вимог до кандидата на посаду судді. Принцип незмінюваності суддів.

Процедура призначення на посаду судді вперше. Добір кандидатів на посаду судді. Подання кандидатом на посаду судді документів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Спеціальне перевірка відомостей, поданих кандидатом. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді. Національна школа суддів України. Кваліфікаційний іспит. Проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді. Призначення на посаду судді Президентом України. Присяга судді.

Порядок розгляду питання про обрання на посаду судді безстроково. Кваліфікаційне оцінювання суддів : суб'єкти проходження, види, підстави, процедура, правові наслідки.

Переведення судді до іншого суду: процедурні аспекти.

Атестація суддів: види, процедурні аспекти й правові наслідки. Суддівське досє.

8. Правовий статус носіїв судової влади

Незалежність та недоторканність суддів як правова основа їхнього статусу. Статус судді: поняття, зміст. Професійні права та обов'язки судді. Етичні аспекти діяльності судді. Кодекс суддівської етики. Вимоги антикорупційного законодавства щодо діяльності суддів. Суддівський імунітет.

Дисциплінарна відповідальність суддів: підстави, процедурні аспекти, види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування. Адміністративна відповідальність суддів: підстави, порядок та суб'єкти накладення адміністративних стягнень на суддів. Кримінальна відповідальність суддів: початкові етапи кримінального провадження, особливості судового розгляду справи по обвинуваченню судді, відповідальність за постановлення суддею завідомо неправосудного рішення. Люстрація суддів як особлива процедура притягнення їх до відповідальності: правова регламентація, види санкцій та наслідки їх застосування.

Підстави та процедура припинення статусу судді. Звільнення судді з посади : підстави, процедура, суб'єкт.

9. Органи, що здійснюють організаційне забезпечення судової влади

Організаційне забезпечення судової влади: поняття і зміст. Державна судова адміністрація України як основний суб'єкт організаційного забезпечення судової влади.

Органи суддівського самоврядування: види та компетенція. Роль Ради суддів України в організаційному забезпеченні судової влади.

Вища рада юстиції : завдання, порядок формування, склад та компетенція.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України: завдання, порядок формування, склад та компетенція. Національна школа суддів в системі належного кадрового забезпечення судової влади.

10. Судова процедура

Поняття й ознаки судових процедур. Види судових процедур. Міжнародні стандарти належного суду. Судові юрисдикції: поняття та проблема розмежування.

Організаційні форми судових процедур. Колегіальна форма розгляду справ. Одноособовий розгляд судових справ.

Участь народу у відправленні правосуддя. Світові моделі участі народу в судочинстві (шефени, присяжні та арбітражні засідателі). Підстави та порядок залучення представників народу до участі в судовому процесі. Законодавчі вимоги до народних засідателів та присяжних. Справи, підсудні суду присяжних і народних засідателів за процесуальним законодавством. Особливості судового процесу за участю народних засідателів та присяжних.

СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Монографії

Бринцев В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: [монографія] / В. Д. Бринцев. – Харків: Право, 2010. – 464 с.

Городовенко В. В. Принципи судової влади: монографія / В. В. Городовенко. – Х.: Право, 2012. – 447 с.

Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: [монографія] / Л. М. Москвич. – Харків: Фінн, 2011. – 384 с.

Москвич Л. М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних): монографія / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Харків: Фінн, 2009. – 488 с.

Назаров І. В. Судові системи країн ЄС та України: генезис та порівняння: [монографія] / В. І. Назаров. – Харків: Фінн, 2011. – 432 с.

Овчаренко О. М. Юридична відповідальність судді: теоретико-прикладне дослідження: [монографія] / О. М. Овчаренко. – Харків: Право. – 576 с.

Прилуцький С. В. Вступ до судової влади (Суспільство. Правосуддя. Держава): монографія / С. В. Прилуцький. – Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – 317 с.

Підручники, навчальні посібники

Організація судових та правоохоронних органів: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. І. Є. Марочкіна. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків: Право, 2013. – 448 с.

Порівняльне судове право: навч. посіб. / за ред. І. Є. Марочкіна та Л. М. Москвич. – Харків: Право, 2008.

Статус суддів: навч. посіб. / за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Харків: Право, 2009. – 120 с.

Наукові статті

Бабкова В. С. Міжнародні стандарти як джерела судового права України / В. С. Бабкова // Право України. – 2015. – № 7. – С. 136-143.

Глущенко С. В. Єдність судової юрисдикції: продовження дискусії у доктринальній площині / С. В. Глущенко // Право України. – 2015. – № 3. – С. 78-86.

Городовенко В. В. До питання визначення правової природи та системи принципів судового права / В. В. Городовенко // Право України. – 2015. – № 3. – С. 42-52.

Лобойко Л. М. Концепція судового права у контексті судового захисту прав і свобод / Л. М. Лобойко, О. Г. Шило // Право України. – 2015. – № 3. – С. 60-70.

Москвич Л. М. Судове право: крок від теорії до галузі права / Л. М. Москвич // Право України. – 2015. – № 3. – С. 18-25.

Назаров І. В. Джерела судового права / І. В. Назаров // Право України. – 2015. – № 3. – С. 53-59.

Овсяннікова О. О. Належна (справедлива) судова процедура як гарантія довіри громадськості до судової влади / О. О. Овсяннікова // Право України. – 2015. – № 7. – С. 128-135.

Прилуцький С. В. Судове право як концептуальна основа судової влади України / С. В. Прилуцький // Право України. – 2015. – № 3. – С. 26-41.

Селіванов А. О. Судове право як самостійна галузь системи сучасного українського права / А. О. Селіванов // Право України. – 2015. – № 3. – С. 9-17.

Сердюк В. В. Судовий процес як фундамент для реформування судової системи / В. В. Сердюк // Право України. – 2015. – № 3. – С. 71-77.

Юревич І. В. Судове право як гарантія єдності судової влади / І. В. Юревич // Право України. – 2015. – № 5. – С. 194-201.

Нормативні акти

Кодекс суддівської етики: затв. XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/userfiles/Kodexsudetiki28129.pdf> – Заголовок з екрана.

Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15.01.1998 р. № 22/98-ВР [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/22/98-%D0%B2%D1%80> – Заголовок з екрана.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 26.10.1996 р. № 422/96-ВР [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80> – Заголовок з екрана.

Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> – Заголовок з екрана.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> – Заголовок з екрана.

Стратегія розвитку судової системи України на 2015-2019 роки: затв. Рішенням XII позачергового З'їзду суддів України від 25 верес. 2014 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2014/25.09.2014_1.htm – Заголовок з екрана.

Навчальне видання

Електронне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВЕ ПРАВО”

(галузь знань 08 “Право”,
перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень,
спеціальність 081 “Право”)

для студентів IV курсу денної форми навчання
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції

У к л а д а ч і: МОСКВИЧ Лідія Миколаївна,
НАЗАРОВ Іван Володимирович,
ОВЧАРЕНКО Олена Миколаївна,
ЮРЕВИЧ Ірина Валеріївна,
КОВАЛЬОВА Яна Олександрівна

Відповідальна за випуск *Л. М. Москвич*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2015

Підп. до друку 2015. Вид. № 125.
Зам. № 125.